

Leto XVIII.

Številka 4.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1902.

VSEBINA.

1. <i>V.</i> : Zakon zoper obrezuspešenje prisilnih izvršil in novi izvršilni red	97
2. <i>Dr. F. Robida</i> : O presodnosti normalnega človeka	102
3. <i>x.</i> : 20 novih deželnosodnih svetnikov	108
4. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a</i>) Načelne odločbe c. kr. deželnega, rekurznega sodišča v Ljubljani l. 1900.	111
<i>b</i>) Pravica do letnih sejmov in pobiranja sejmarine ima javnopravni značaj. Zlasti način pobiranja sejmarine ni predmet kake zasebnopravne posesti in proti posegu v izvrševanje semanjske pravice ni dopustna pravna pot	114
<i>c</i>) Eksekucija se sme dovoliti za take zamudne obresti, katere nastanejo vsled neplačila razsodbeno brez obresti prisojenega kapitala po preteku paricijskega roku	121
5. Listek. <i>K. W.</i> : Nervoznost pred sodiščem	123
6. Razne vesti	125

Slovenski Pravniki.

Leto XVIII.

V Ljubljani, 15. aprila 1902.

Štev. 4.

Zakon zoper obrezuspešenje prisilnih izvršil in novi izvršilni red.

Kazensko-pravna določila o brezuspešnji prisilnih izvršil (zakon z dne 25. majnika 1883, št. 78 drž. zak.) naperjena so proti postopanju tistih dolžnikov, ki v času, ko svojih plačilnih dolžnostij več ne zmagujejo, ko se torej bližajo insolventi, skušajo nepoštenim potom oškoditi svoje upnike ter odtegniti jim sredstva k poplačilu, in ki z vsakovrstnimi, če tudi v obliko dopustnih in veljavnih pravnih opravil se skrivajočimi mahinacijami in spletkami omajujejo kredit in motijo njegov promet. — V pretežni večini slučajev so to tiste lastovke, ki oznanjajo prihod — konkurza dotičnikovega ali pa vsaj pojemanje njegove plačilne zmožnosti; vzpričo teh okoliščin si on pač skuša skozi kake postranske durice rešiti še tisto malo premoženja, po katerem segajo od vseh strani roke za dlè neizprosni in zahtevajočih upnikov.

V tem kritičnem trenutju torej se postavi devastacijski zakon proti izmikajočemu dolžniku v bran za pravice in tirjatve upnikov, ki plačila še niso dosegli. Prepoveduje mu namreč v §-u 1. celo vrsto dejanj, ako jih namerava ali izvrši z namenom, da bi upnike prikratil in njih plačilo preprečil. Dolozno postopanje dolžnikovo »in fraudem creditoris« pri pretečem ali že uvedenem izvršilu tvori torej dejanski položaj §-a 1. navedenega zakona. In sedaj je vprašanje, kako nam je razlagati in motriti besedilo §-a 1. v zmislu določeb našega izvršilnega reda?

Kar se tiče pojma »pretečega izvršila«, ustreza v praksi udomačeno naziranje zmislu §-a 1. in jasnemu namenu zakonodavca, naziranje in razlaganje namreč, da preti izvršilo vsakomur, kdor ve, da mora ob gotovem času plačati, in ki se je namenil, da ne bo plačal, ali pa si je svest, da ne more plačati.

Pojem: »izvršila«, ki obsega vsako oblastveno izvršilo in se ne nanaša izključno le na sodno, — je tolmačiti za izvršilo

v širšem zmislu besede in mu je torej podrediti izvršilo v ožjem zmislu, izvršilo v varnost in, ker § 1. devastacijskega zak. upošteva že pretenje izvršila, tudi začasno odredbo. Trenotek začetega izvršila v zmislu §-a 33. izvrš. reda torej nima glede §-a 1. nikakega odločilnega pomena.

Vendar bo kazenskemu sodniku na podlagi določila § 33 izvrš. r., ki velja v obče in za vsak posamezni način izvršila posebej, odločiti »quaestio facti«, ali je izvršilo le pretilo ali pa že bilo uvedeno, ali je — kakor se večkrat čuje — že teklo. In po rešitvi tega konkretnega vprašanja bo presojeti sodniku »momentum criminalitatis«, je li obtoženec »in fraudem creditoris« premične ali nepremične stvari poškodoval, uničil ali izpridil, imovinske deleže (kose) na stran spravil ali prodal, dolgove ali pravna opravila si izmislil.

Ravno naštetá dejanja pa prepoveduje zakon glede vseh premoženjskih delov dolžnikovih in ne samo glede onih, na katere hoče zahtevajoči upnik seči po svojem izvršilnem predlogu, katere mora po predpisu §-a 45, št. 3 izvršilnega reda v predlogu natančno označiti in kateri so tudi v izvršilnem dovolilu po §-u 63, št. 4, ibid. natančno popisani.

§ 1. devast. zakona ne prepoveduje torej dolžniku realizirati svoj namen, da prepreči plačilo ali zadostitev svojih upnikov samo glede onih premoženjskih deležev, ki so postali predmet uvedenega izvršila, marveč premoženje dolžnikovo in toto mora za plačilni fond upnikom ostati nekršeno in nedotakneno, in po zakonu je zabranjena vsaka določna deterioracija, vsako zmanjšanje aktiv in sleherno zvišanje pasiv »in fraudem creditorum«.

S tega stališča je tudi presojeti vprašanje, ima li utesnitev izvršila v zmislu §-a 41. izvrš. reda v tem oziru sploh kak vpliv ali ne, in iz tega izhaja, da utesnitev nima glede določbe §-a 1. devast. zak. nikake relevance.

Kak pomen ima odlog ali zadržba izvršila, ki se odredi po §-u 42. izvrš. reda?

O tem nas poučuje § 43 izvrš. r., ki pravi, da pri odlogu izvršila, v kolikor se kaj drugega ne odredi, ostanejo začasno v veljavi vsi izvršilni čini, ki so se do časa predloga za odlog že izvedli bili. Če se torej že izvedeni izvršilni čini

ne razveljavijo, ostane izvršilo »v teku« in izvršilno postopanje, ki se po §-u 44. izvrš. r. prekine ali odloži vedno le za gotovi čas, bo se pozneje na predlog nadaljevalo ali pa mogoče povsem ustavilo.

Drugi pomen in vpliv pa ima ustavitelj izvršila. Ako se namreč vsa, proti dolžniku uvedena izvršila iz jednega izmed v §-ih 39 ali 40 izvrš. r. naštetih ali v §-u 45. istotam nakazanih razlogov ustavijo, bodisi v začetnem štadiju, bodisi v realizacijskem postopanju, potem odpade zakoniti znak »vzpričo« pretečega ali že uvedenega izvršila. Nadaljnih eventualnih korakov dolžnika, katere bi storil »in fraudem creditoris«, bi se torej ne presojalo več za kaznivo dejanje po zmislu §-a 1. devast. zakona, marveč bi, ako bi imeli sploh še kak kazniv značaj, kako kaznivo potezo, ustanovili kak drug, v splošnem kaz. zakonu zarisani dejanski položaj; najpreje in najčešče bi se izcimili v goljufijo.

Devastacijski zakon pa ne skrbi samo za pravice zahtevajočih upnikov, ki izvršilnim pôtom skušajo prispeti do plačila, marveč zahteva tudi, da vsakdor, in ne samo dolžnik, upošteva in pazi na odredbe izvršilnega oblastva, zlasti torej izvršilnega sodišča, in kaznuje v §-u 3 vsakogar, kdor stvari, ki so po kakem oblastvu samem ali na oblastven ukaz sekvestrovane, zarubljene ali zasežene (pod prepoved dejane), oblastvenemu razpolaganju odtegne, če tudi ni imel pri tem namena koga oškoditi ali v obče kako škodo povzročiti.

Pred vsem je treba poudarjati, da pojem »stvari« v zmislu §-a 3. obsega premične in nepremične stvari v zmislu §-a 293. o. d. z.

Analizirati pa je sedaj v zmislu novega izvršilnega reda posamezne pojme: »sekvestrovane«, »zarubljene« ali »zasežene« (pod prepoved dejane), ker ti pojmi se naslanjajo na staro izvršilno postopanje.

Tako je izraz »sekvestrovan« terminus technicus, ki se je iz starega postopanja, občnega sodnega reda (§ 292 in sl., § 320) prevzel v zakon. Pomenja pa deloma isto, kar je novi izvršilni red podredil pojmu »prisilna uprava«. § 99 izvrš. r. določa, da mora izvršilno sodišče, kakor hitro dovoli prisilno upravo ali se zaprosi za opravo kake že dovoljene prisilne uprave, imenovati upravitelja in obvestiti eksekuta, da se mu je zdržati vsake

odredbe glede doneskov objekta, ki se prisilno upravlja, in da se zoper voljo upravitelja pri njegovem poslovanju ne more udeleževati. Isto velja tudi pri začasni upravi v smislu §-ov 158 do 161 izvršilnega reda.

Od tega časa pa do ustavitve uprave je torej eksekutu, kakor tudi vsakomur drugemu, prepovedana sleharna ingerenca na predmet prisilne uprave, kamor spadajo, če je to kako zemljišče, po §-u 252. izvršilnega reda tudi vse pritikline.

Nadalje veljajo predpisi §-a 3 dev. zak. tudi za prisilno upravo in zakup v zmislu §-a 341 izvrš. reda, ko se namreč opravlja izvršilo na obrtnih podjetjih, tovarniških »etablissement«-ih, kupčijah, ker se tudi v teh slučajih premične ali nepremične stvari kot predmeti imovinskih pravic, na katere se v prvi vrsti razteza izvršilo, oblastvenim potom zaplenijo in prostemu razpolaganju odtegnejo.

Stvari, ki so »zarubljene«. Semkaj spada med drugim prisilna osnova zastavne pravice na zemljiščih. Le-ta (§ 88 izvrš. r.) učinkuje sicer, da se radi izvršljive tirjatve neposredno zoper vsakega poznejšnjega prejemnika izposluje izvršilo na obremenjeno zemljišče, vendar je mogoče, da se eksekut, to je imetelj zemljišča, loti glede stvari kakega dejanja, ki bi se kazalo kakor samolastna odtegnitev oblastveni odredbi, če na priliko svoje zemljišče očitvidno deterioruje, opustoši, njega nerodovitnost pospešuje, ali pa če svojo hišo zažge itd.

Vendar se ta pojem »zarubljenih stvari« nanaša pred vsem na premičnine. Kako se opravi izvršilo na premičninah, znano je iz §-a 253. in nasled. izvrš. reda. Tem potom ustanovljena zastavna pravica na zavezančevih premičninah obstaja toliko časa, dokler posameznih zastavnih predmetov vsled dražbe ali prostoročne prodaje najboljši ponudnik v zmislu §-a 278. izvrš. reda ne prevzame, oziroma se po §-u 268. izvrš. r. ne vroče. Prilичno naj še omenimo, da se tedaj, kedar se pred prodajo vseh zastavnih predmetov doseže skupilo po § 278 izvrš. reda, ki zadošča za plačilo vseh izvršljivih tirjatev, preostale sozarubljene premičnine izroče zopet eksekutu in da s tem ugasne zastavna pravica.

Češče nego potom dražbe uniči se zastavna pravica z ustavitvijo po §-ih 39 in 40 izvrš. r., ki se odredi na predlog ali uradoma.

Ustavitev dražbenega postopanja po § 282 izvrš. reda pa nima istega učinka, ker se z njo zaključi tu sicer le začasno prodajno postopanje, ne da bi ugasnila zastavna pravica na zarubljenih stvareh. Pač pa je navesti še znano določbo §-a 256. odst. 2. izvrš. r. in omeniti, da se v vseh slučajih pričenja enoletni rok z dnevom opravljenega rubeža.

Med tem časom, torej od opravljenega rubeža do ugasnitve zastavne pravice, ne sme zavezanec storiti nikakih samovoljnih korakov glede zarubljenih premičnin, on jih ne sme prodati ali od kraja, kjer se nahajajo, kam drugam spraviti in jih mora ves čas obdržati v svoji shrambi. Pa tudi za vsakogar drugega velja ta zapoved ali prepoved, po kateri je strogo ravnati, ker bi mu kakor v občje, tudi v tem slučaju izgovor neznanja zakona prav nič ne koristil. Vendar pa mora tisti, katerega se obdolžuje prestopka po §-u 3 dev. post., imeti zavest, da mu je bilo pri dotičnem kaznivem dejanju opraviti z zarubljeno stvarjo, katero je namerjal ravno oblastvenemu razpolaganju odtegniti; a tega po pravem, če tudi prerekanem mnenju zavezancu ni moči imputovati, ako ravna in postopa sporazumno z upniki.

Pri tretji vrsti stvari, namreč pri zaseženih ali pod prepoved dejanih pride v poštev institut shrambe, katerega določajo §-i 259—262 izvrš. reda in ki nadomešča »prenos in ozki zapor« starega izvršilnega postopanja v § 343 občn. sodn. r. Na predlog zahtevajočega upnika se po rubežu stvari, razun denarja, oddajo ali v sodno shrambo ali kakemu strokovnemu zavodu ali pa kaki tretji osebi, za katero se lahko izbere tudi zahtevajoči upnik sam. Dokler ta shramba traja, izključena je glede njih vsaka samovoljnost, le hranitelj sme z njimi razpolagati po predpisih §§ 961—966 o. d. z. V to skupino spadajo po novem izvršilnem redu pa tudi vse odredbe, ki so ondi v § 379 št. 1 in 2 in v § 382 navedene kakor začasne odredbe in ki so prevzele ulogo izven izvršilne sekvestracije starega sodnega reda (§ 292 in nasled.).

Prav tako pa se razteza sankcija §-a 3 dev. zakona tudi na one sodne odredbe, katere se kakor izvršilo v varnost po zmislu § 374 izvrš. reda opravijo v premično ali nepremično dolžnikovo premoženje.

V obče in h koncu torej lahko rečemo, da je »ratio« devastacijskega zakona po jedni strani ta, da se določno brezuspešnje plačila zahtevajočih upnikov, ki so nastopili ali pa nastopajo pot izvršila zoper dolžnika, tudi če ni še prestopilo praga navadne goljufije, smatra za kaznivo dejanje; po drugi strani pa, da se odredbam izvršilnega sodišča — kakor so se sedaj v novem izvršilnem redu preustrojile ali uvedle — podeli tem strožji in neizprosni imperatif, tako da se mora vsakdor, ki ga skuša preslišati ali pa se zanj ne meni, zagovarjati pred kazenskim sodnikom. V.

O presodnosti normalnega človeka.

Piše dr. J. Robida, ordinarij dež. blaznice na Studencu.

III.¹⁾

Kakor smo videli, stoji praktična justica več ali manj na stališči: presoden si, če se zavedaš, kaj je prepovedanega in kaj dovoljenega, a si se vendar za prvo odločil — ali da govorimo s Hertzom: jedina premisa krivnje, oziroma njene prisoje (Zurechnung) je zavest storilca, da je protinormalno t. j. protizakonito ravnal. Ta definicija odgovarja sicer v splošnem praktičnim potrebam, a je vendar pretesno omejena, vzlasti ker se prav nič ne ozira na nagonsko in čuvstveno življenje, ampak samó na intelekt, in samó zahteva, da si je individuum idejo prava pridobil. A saj to dobro ima Hertzov pojem presodnosti, da ne prejudicira proste volje, in da ga določuje kot nekaj relativnega.

Ker smo pa že izpregovorili o zavednosti, kakor podlagi presodnosti, ne bode morda povsem nezanimivo, če preiščemo nekoliko zavednost, oziroma njen substrat: zavest normalnega človeka samega na sebi.

Zunanja dražila (Reizmittel) napravljajo v naši notranjosti posebne, ne dalje razložene spreminjave, katere neposredno vsprejemamo, in jih za ideje čuvstva, stremljenja itd. razločujemo.

¹⁾ Gl. »Slov. Pravniki« 1901, št. 8.

To najsplošnejše dejstvo naše notranje poizvedbe ali izkušnje imenujemo zavest. Kjerkoli se preminjavajo zunanji vtisi v psihično delovanje, povsodi se javlja zavest, ki ni končno tudi nič drugega, kakor izraz teh notranjih spreminjav. Bistvo zavesti samo na sebi nam je seveda popolnem nejasno; toliko pa vendar vemo, da so posamezni pojavi »zavesti« odvisni deloma in ponajveč od navadnega opravljanja možganske skorjine (Hirnrindengebiet), deloma pa tudi od sedaj še nepoznanih fizioloških učinkov v živčni tkanini (Nervengewebe) sami. Kako se vse to godi, je jako težko raziskovati, ker ni zavest enega človeka identična z zavestjo drugega, in smo pri studiju zavesti navezani samo na zunanje izražanje njeno, dočim seveda neposrednega pogleda v notranje poizvedbe in izkustva kakega individua ni moči dobiti.

Stanje, v katerem preneha vsako presnavljanje fizioloških pojavov v psihične (kakor se to zgodi n. pr. pri omotici), imenujemo nezavest (Bewusstlosigkeit). Med tem stanjem in popolno zavestjo pa je nebrojno stopinj od »mračnosti, mēdlosti, meglečnosti« pa do popolnem jasne zavesti. Vsaka dražest (Reiz), katero naj tako občutimo, da jo zaznavamo (wahrnehmen), mora biti dovolj krepka, ne glede na trajo, v kateri na nas upliva; sicer se je ne zavemo. To višino intenzitete, ki je prav toliko močna, da se zavemo kakega vtisa, imenujemo vstopno višino, vstopno vrednost (Schwellenwert). Ta vstopna višina pa se vedno spreminja in je zavisna od trenutnega razpoloženja naših možgan, oziroma njih skorjine. Ob napeti pozornosti pada vstopna višina, v omedlevici n. pr. pa raste do skrajnosti; t. j. na najmočnejša dražila (ubodljeje, strele, opekline itd.) ni nobene psihične reakcije več. V napolsed omenjene vstopne višine dado se torej ločiti kaj različne stopinje zavestne jasnosti (Helligkeitsgrade).

Velika večina vtisov, katere vsprejemljemo vsak dan, je sama na sebi precej motna in meglena; iz njih nastanejo določna zaznatja (Wahrnehmungen) šele na ta način, da jih spravimo v zvezo z našimi prejšnjimi izkušnjami, da jih spopolnimo in ukrepimo z našimi že preje pridobljenimi spominskimi slikami (Erinnerungsbild). Tako »spoznamo«, tako »razumevamo« naše novodošle utise. A kakor raste na ta način občutljivost naše

zapopadnosti (Auffassung) znanim vtisom nasproti, uprav tako preti tudi nevarnost, da prilagodujemo nove vtise starim slikam, da jih ne korigiramo povoljno, da slabo zaznavamo, oziroma se glede naših vtisov nevedé varamo, in vsled tega slabo opazujemo.

Ako pri zaznatju odpade iz katerega vzroka koli sodelovanje naših prejšnjih duševnih pridobitev, postane naše zaznatje takoj kalno in brez vsebine. Posamezni vtisi se nam sicer mogó vsiliti v zavest, ali ne vztrajajo tamkaj, in za nas so nerazumni, ker niso vrejeni v zvezo ostalih naših mislij in pojmov, tako da ne vemo, kaj z njimi početi. Ako obesimo n. pr. sliko narobe in jo gledamo, tedaj dobivamo samo na sebi iste vtise, kakor od slike, obešene pravilno na steno. A kaj pomeni, tega ne umejemo — ker so novo dobljeni utisi staremu zakladu našemu povsem tuji, in se ne vežejo ž njim.

Kakor pa lahko nastane taka zev med novimi vtisi in prejšnjimi, v naši duši nakopičenimi spominskimi slikami, tako se tudi te zadnje lahko tako spremene, da je več ali menj onemogočena zveza z novimi vtisi (n. pr. v pijanosti). Seveda skali se na tak način ne samo posamezno zaznatje, ampak cela vsebina zavesti.

Najimenitnejša posledica upliva, katerega dobi naše idejativno skladišče na zaznatje naše, je možnost izberanja med ravno nudečimi se utisi. Deci, stoječi v popolni zavisnosti od svoje okolice, ta zmožnost še manjka; zato tudi nanjo vse upliva, kar se odlikuje s krepkejšimi vtisi. To se razvije z vajo in navado stoprv vse pri odraslem človeku; on voli in izbira v zaznatje vstopajoče vtise, vrsti jih v gotovi smeri, opušča zopet take, ki ne sodijo vanjo, in vsprejemlje prve v svojo zavest, dočim se zadnji zamrače in ostanejo podzavedni.

Na tej izberi pa temelji skoro ves razvoj našega razuma; od te izberavnosti je zavisna pazljivost (Aufmerksamkeit), zavisna pa tudi odvažljivost (Ablenkbarkeit), t. j. lahkoča, s katero se da na smer pazljivosti z zunanjimi utisi uplivati in jo predrugačiti. Čim bolj je kdo odvažljiv, čim bolj dobivajo zanj slučajnosti prednost pred stvarnimi uzroki, tem manj zanesljiva bo slika, katero zadobi od zunanjega sveta.

Takih ljudi opazovanje je nezadostno in pomanjkljivo; na posameznostih in malenkostih obvisi percepcija; plitvost in površnost so njene posledice. A še nekaj važnega izhaja iz takega vsprejemanja zunanjih vtisov: skupnega, jednotnega naziranja ni najti pri takem neizbranem, raztresenem zaznatji, saj iz samih odlomkov in zevij ni moči ustvariti celotnosti.

Najhujše pa se maščuje odvažljivost pri spominu, najširšem temelju vsega duševnega delovanja. Čim krepkejše, čim delj časa in čim jasnejše so vstopali utisi v našo zavest, tem trajnejše in bolj izražene stojé v našem spominu njih slike, ali bolje rečeno dispozicija njih zopetnega oživljenja, bodisi potom slučajne asocijacije ali hotênega domišljenja (Besinnen). Seveda tudi mnogokratna ponavljanja spomin utrdé; dokaj ali, bolje rečeno, velika večina naših idej in njenih zvez, s katerimi delujemo v vsakdanjem življenju, pa se iztekanaravnost brez vsakega pomišljanja, samo ob sebi, kedar se prva prilika za oživljenje uvidi.

Po čim več čutih (Sinne) smo obvestili našo zavest o kaki stvari, tim popolnejša bo v splošnem njena slika, in njej primerno tudi tak spomin. Mnogokrat posegamo umetno po tem pripomočku, n. pr. če čitamo kako težko razumljivo knjigo in ne razumemo na prvi hip vsebine kakega stavka. Dočim smo doslej tiho in površno čitali, pričnemo počasi, vsako besedo ostro ogledujoč, brati sestavek in predno vemo, kaj in kako, čitamo glasno. Poleg napete »vizuelne« pазljivosti skušamo še potom sluha dobiti si istodobno k stvari pripadajočih vtisov.

Omenil sem že velikega pomena pazljivosti, oziroma odvažljivosti za razvoj spomina. Če že vtisi stopajo neurejeno in brez smeri v zavest; če nimajo že pri vstopu vsebinske zveze, tem lažje pobledé v spominu, ki se nima nikamor opirati pri reprodukciji vsprejetih spominskih slik, kakor na same postranosti in slučajnosti. Takih ljudi spomin nosi vse znake pomanjkljive njihove percepcije, govorica odhaja jim od predmeta, bistveno in nebistveno pa postavljajo drugo ob drugem kot enakovredno v svoja pripovedovanja, ravno, ker jim je vsak vtis, vsaka njegova slika jednako dobro došla, jednako tudi vredna. Zlasti pri ženskah in otrocih je pogosto opaziti, kako pomankljiv je njih spomin za bistvo kakega doživljaja, s kako minucioznostjo pa

so ohranjene kake malenkosti in neznatnosti, ki so se tačas slučajno tudi zgodile, a niso s predmetom samim v nikaki notranji zvezi.

Pri študiju spomina nam je pred vsem ločiti še dvoje: namreč 1.) zapornivost (Merkfähigkeit), to je zmožnost, s katero si zabičimo in obdržimo novo nam snov — in pa 2.) spominsko trdnost (Erinnerungsfestigkeit) za pretekle vtise.

Ker so težka omračenja naše zavesti vendarle časovno precej omejena, je omejena tudi zapornivost njim istorazmerno, t. j. pri omračeni zavesti ali nezavesti izginila je za tisti čas tudi zapornivost; njena posledica pokaže se potem kot spominska nevednost (Erinnerungslosigkeit). Na tak način nastajajo one, za medicinca kakor za jurista tako zelo važne, a za presojanje tako težke »spominske zevi« (Erinnerungslücken). Strogo vzeto, je celo amnezija jedini dokaz nastopivše nezavesti. Temu nasproti pa uče vsakdanje izkušnje, da obstoja lahko vsejedno psihično življenje, ne da bi se mi na vsprejete vtise, tačasne misli in dejanja spomniti mogli. Časih se nam vrne pozneje nepričakovano spomin o kakem dogodku, katerega se, opozorjeni, preje nismo mogli nikakor domisliti. Opozarjam samo na naše duševno življenje v sanjah, katerih se, ko se prebudimo, ne moremo spomniti, ali se na nje spominjamo takoj pri vzbujenji, jih pa pozabimo tekom prve ure, a se jih pozneje sami ob sebi nakrat domislimo. Radi popolnosti naj še omenim, da v gotovih slučajih (po težkih pijanostih, prestanih infekcijskih boleznih, poškodbah na glavi itd.) lahko prestane spomin (trajno ali samo mimogrede) na dogodke celih ur, dnevov in tednov, ko prav gotovo ni bila skaljena zavest niti v najmanjšem (retrogradne amnezije).

Spominsko trdnost (Erinnerungsfestigkeit) sodimo po gotovosti in popolnosti in sicer z ozirom na dolžino časa, v katerem so se ohranili posamezni spomini. Poleg temeljev, na katerih se spomin razvije, je njegova trdnost, ali bolje rečeno, »trpežnost« v mnogočem odvisna od ponavljanja in vaje. Stari, izvrženi, vsak dan rabljeni kolovozi delajo najgloblje razore; kar se je enkrat videlo, kar se je enkrat slišalo, pozabi se mnogo preje (če ni bilo izvanredno redkih in pozoritih utisov),

kakor ono, kar se vidi in čuje vsak dan, ali kar se je saj mnogokrat ponovilo. Pri starih ljudeh opazujemo čudno razvit spomin; deloma je zanesljiv in trden — za dogodke nekdanjih dni, deloma pa jako slab in skaljen — za dogodke najnovejšega časa. Prvi so se ponavljali neštetokrat, če že drugače ne, v pripovedovanju in naštevanju — infirmiteta drugih pa je samo izraz nedostatne podlage, t. j. pešajoče perцепcijske zmožnosti in slabe zapornivosti.

Zanesljivost spomina kaže se v tem, če se z laga spomin tudi z doživelo istino. Vsakdanja izkušnja nas uči, kako pogostoma nas vara spomin uprav v tej točki; kako smo često prepričani o kakem utisu, ki pa ni po njegovi istinitosti. Nobena spominska slika ne odgovarja namreč povsem našim zaznatjem, ampak vsako zvežemo takoj, ko jo vložimo v spomin, z našo ostalo zavestno vsebino, in jo prikrojimo in prilagodimo nevede po svoje. Pri nekaterih ljudeh je to individualizovanje spomina jako razvito in posebno zavisno od njih čuvstvanja, njih simpatij in antipatij, osebnih lastnostij, čestiželjnosti, samoljubja in raznih drugih stremljenj. Na tak način dobivajo prvotno prav uspomenjeni dogodki skrajno subjektivno lice. Neprijajoče in z osebnostjo težko spojavnne točke se pozabijo in spremené; ugajajoče pa se spopolnijo s fantazijo in z izmišljotinami, tako da najdemo slednjič pri takih ljudeh popolnem izpremenjeno spominsko vsebino, o kateri konečno niti sami več ne vedo, koliko je resnice na njej in koliko ne, ali ki naravnost verujejo svojim pripovedkam. Take »paramnezije« in konfabulacije se sicer bližajo anormalnosti, in so v blaznosti nekaj prav navadnega, a manjše stopinje tega spominskega pojava najdemo povsod v vsakdanjem življenju. Priprosti ljudje, ženske in posebno otroci so konfabulacijam jako pristopni; razna pesniška zasnovanja imajo več ali manj tudi isto genezo (Daudet: Tartarin; G. Keller: Der grüne Heinrich; Goethe: Wahrheit u. Dichtung II. Theil itd.), da ne omenjam nam vsem znanih renomistov, lovcev, turistov in drugih takih zastopnikov resnicoljubečega pripovedovanja.

Še jedne jako redke oblike spominske prevare (Erinnerungsfälschung) naj omenim, katera nastopa vzlásti v mladosti, pri slabotnih ljudeh v obče in rekonvalescentih za težkimi infek-

cijskimi boleznimi, potem pa tudi pri nas, kadar smo zelo utrujeni in razmučeni. Časih se namreč dogodi, da nam kar naenkrat pride misel, to in to smo že nekoč videli in doživeli, in da sedaj vse doživljamo v drugič, da, celo vemo, kaj se še zgodi. To čudno, navadno mučno stanje izgine navadno tudi tako, kakor je prišlo, in ne pusti nobene sledi za seboj. A nekateri ljudje sanjarijo v tem zmislu dalje, in vpletajo te čudne slutnje prečesto s slabimi korekturami v svoj spomin, tako da končno sami ne vedo, pri čem da so.

Ker je slednjič mnogo ljudij sugestiji več ali manj pristopnih, na katere upliva nezavedno tuje in celo lastno pripovedovanje, iskati bo tudi tukaj izvira skaljenemu spominu. Tako se zgodi, da prvotno kaka prav zapomnjena stvar, mnogokrat odičeno pripovedovana (bodi si od sebe ali od drugih), dobi tekom nekaj dni vse drugo lice, in da pripovedovalec niti ne ve več, da se moti, ker so pripovedni spomini prepluli spomin na prvotna zaznatja iz objektivnosti.

Toliko se mi je zdelo treba splošnega spregovoriti o zavesti normalnega človeka, oziroma o glavnem momentu, iz katerega jo izvajamo: o spominu, da se pozneje lažje razumemo, ko spregovorimo o temelju vsakega sodnega razpravljanja: o presodnosti prič z ozirom na njih izpovedbe, če se ne oziramo tudi na izjave toženca, kateremu pa zakon, kakor znano, tudi vedoma govornjene neresnice ne jemlje v posebno zlo.

20 novih deželnosodnih svétnikov.

(Dopis).

Večletne tožbe in prošnje nižjih sodnih uradnikov, posebno sodnih tajnikov, o nepovoljnem napredovanju v višje čine in plače, deputacija istih iz Češke, intervencija njih državnih poslancev pri raznih ministrih, resolucije v proračunskem odseku državnega zbora, vsi ti in drugi naporu doslej niso imeli družega vspeha, kakor, da se je v št. 77 let. »Wiener-Zeitung« na tihem razpisalo 20 novih svetniških mest za razna zborna sodišča — samo v okolišju praškega nadsodišča.

Ni dvoma, da je ta razpis le nedostaten poskus k potrebni preureditvi tajniških in svetniških mest v enem okolišu, a gotovo je, da se popolna reorganizacija — nikakor ne izvrši, če bi stala tudi samo par sto kron, dokler se preostanki državne blagajne (l. 1900. popolnih 55·5 milijonov kron) ter dohodki zagotovljenih novih davkov na vozne listke in druge naklade ne morejo porabiti v resnične potrebe, temuč v pomirjenje raznih obstrukcijskih strank v državnem zboru.

Načelno torej ostanimo pri preustrojnih predlogih, kakršne so razni opisavali v »Slovenskem Pravniku« in drugodi, dejanski pa glejmo, da se brez odloga v graškem nadsodišču stori vsaj toliko, kakor se je v praškem!

Kakor je razvideti iz omenjenega razpisa, se je finančni pogoji za 20 novih svetniških mest dobil s tem, da se je opustilo ravnolotoliko tajniških mest, razun tega pa najbrže še par mest višjih deželnih svetnikov v Pragi, ki so bila izpraznjena, a se niso zopet razpisala. Jednako se je koncem pret. l. ustanovilo pri raznih zbornih sodiščih več mest VI. uradnega čina. Pri plačah VII. reda je taka transakcija še lažja in odpad jednega samega svetnika višjega deželnega sodišča zadostuje, da bi sedaj 10 sodnih tajnikov avancovalo za deželnosodne svetnike.

Višji deželnosodni svetnik z dvema petletnicama ima namreč plače 8000 K, aktivitetne doklade v Gradcu pa 960 K. Sodni uradnik VIII. reda (sodni tajniki ali okrajni sodniki) z jedno petletnico, kakršnih bode 1. oktobra tek. leta večina, ima plače 4000 K, aktivitetne doklade pa po službenem bivališču 480 do 720 K; novoimenovani sodni uradniki VII. reda (svetniki) imeli bi takrat plače po 4800 K, aktivitetne doklade pa 560 do 840 K. Razloček med obema slednjima razredoma znaša torej v plači po 800 K, v aktivitetni dokladi pa vprek po 100 K.

Napredovanje desetih sodnih uradnikov iz VIII. reda v VII. bi torej pri navedenih okoliščinah sedaj veljalo v plači 8000 K, v aktivitetni dokladi pa 1000 K, skupaj 9000 K ali za celih 40 K več nego dotični letni prejemki jednega dosluženega svetnika pri višjem deželnem sodišču! Poslovanje pri višjih dežel. sodiščih se je silno zmanjšalo, odkar je prišel novi civilnopravdni red v pravi tir. Pri vseh imenovanih sodiščih se je več mest že opustilo, med njimi dvoje pri višjem sodišči v Gradcu; v

Pragi se jih je znova nekaj opustilo, — ali ne bi se lahko tudi v Gradcu?

Pri graškem nadsodišču bodo imeli višji svetniki 1. oktobra t. l. službenih let: jeden čez 45, jeden čez 43, jeden krog 41 in jeden dobrih 40; upati je toraj, da do takrat vsaj večina le teh opusti aktivno službovanje. Ako se odšteje jedno mesto, ki odpade še vsled prej omenjenega sistemizovanja višjih svetnikov pri zbornih sodiščih I. stopinje, ostanejo vendar še tri mesta, od katerih naj se primerni del opusti za jednako sistemizovanje novih mest VII. reda v graškem okolišu, kakor se je v praškem že zgodilo.

Dovolj so že dokazovali, da je napredovanje sodnih uradnikov do VII. reda v graškem nadsodnem okolišu dosti slabše, nego drugod in tudi slabše, nego v praskem okolišu. Posebno se je preračunilo, da je le malo omenjenih uradnikov v praškem nadsodnem okolišu z več službenimi leti, nego v graškem, da je njih napredovanje sedaj v prvi 8⁰/₀, v drugi 3⁰/₀ in da je v prihodnjem desetletji pričakovati napredovanja v okoliši praškega nadsodišča še s 33⁰/₀, v graškem pa samo s 13⁰/₀.

Razlika v škodo graškemu okolišu pa se razvidi še iz tega, da bode pri okrožnih sodiščih praškega okoliša, v katerih se sedaj ustanove nova svetniška mesta, razmerje med številom sodnih tajnikov in višjih uradnikov povprečno mnogo bolje, kakor pri okrožnih sodiščih graškega okoliša. Razun deželnega sodišča v Pragi, ki dobi 4 nove svetnike, jih dobi še 11 okrožnih sodišč. Pri vseh teh sodiščih je omenjeno razmerje boljše, nego pri okrožnih sodiščih v Celji in Mariboru; pri sodiščih v Hebu (Eger), Mladi Boleslavi, Litomericah in Pisku bolje, nego pri dež. sodišču v Celovcu; pri le-teh in dalje pri sodiščih v Chrudimu in Kraljevem gradcu bolje, nego pri sodiščih v Novem mestu in Ljubljani; konečno je pri okrožnem sodišču v Mladi Boleslavi to razmerje celo bolje, nego pri okrožnem sodišču v Leobnu, kajti pri obeh je le po dvoje tajnikov, toda v Boleslavi 10, v Leobnu pa 9 višjih uradnikov!

Vse to so okolnosti, ki nižjim sodnim uradnikom v graškem okolišu že več let ovirajo zasluženost in potrebno napredovanje; zato pa je kričečo krivico odpraviti vsaj delno na tak način, kakor se je zgodilo v praškem okolišu, kar je tudi finančnemu ministru lahko, saj ga ne bode stalo niti vinarja. x.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Načelne odločbe c. kr. deželnega, rekurznega sodišča v Ljubljani I. 1900.

R III 1/00 dne 4. januarja — Nepričakovan dogodek, ki utemelji postavitev v prejšnji stan, je to, ako odvetnik, ki se zaradi malenkostnega spornega predmeta brani zastopati svojo stranko pri ustni razpravi zunaj svojega domovališča, le-to stranki s pravočasnim in priporočenim pismom naznani, češ da naj narok opravi sama, ako pa stranka ne pride pravočasno na pošto po naznanjeno jej pismo in tako tudi ne k naroku.

R III. 11/00 dne 19. januarja. — Dokler terjatev upnika nasproti dolžniku ni izvršljiva, tako dolgo tudi še ne nastane izpodbojna pravica upnikova nasproti sopogodniku dolžnikovemu, in ker take pravice ni, je tudi nedopustna vsaka začasna odredba po zmislu §-a 378 izvrš. r.

R III 24/00 dne 3. februarja. — Stroške, ki nastanejo povodom predloga zahtevajočega upnika, da naj zavezanec pod prisego napove svoje premoženje (§ 47 izvrš. [r.], je tedaj, kedar se predlogu ugodi, pripoznati zahtevajočemu upniku kakor izvršilne stroške, a ni mu jih odreči zategadelj, ker je imela zaprisežena napoved premoženja negativen uspeh in ker tako stroški niso bili taki stroški izvršilnega postopanja, ki so potrebni za uresničbo prava.

R III. 25/00 dne 15. februarja. — Kolikor notarjem zastopanje strank v spornih stvareh hoče biti reden vir pridobivanja, niso potem upravičeni za takšna zastopstva, in nanje niso vporabne določbe odvetniškega tarifa; soditi jih je le za navadne pooblaščenke in jim je tudi le v tem zmislu priznavati nagrado (§ 42, odst. II. c. pr. r.)

R III. 26/00 dne 1. februarja. — Predlog najemodavca, da naj se shranijo sodno popisana »illata et invecta«, se da presojati jedino le s stališča začasne odredbe v zavarovanje zaostale najeminske terjatve (§ 379, št. 1. izvrš. r.); za izpričanje nevarnosti pa ne zadošča domneva, da se utegne izgubiti terjatev vsled

slabih gmotnih razmer dolžnikovih; marveč izkazati je verjetnost, da dolžnik deluje na direktno poslabšanje svojih gmotnih razmer in da se tako upnik v nevarnost spravlja.

R III. 48/00 dne 20. marca. — Če se proti osebi, katere bivališče je neznano, vloži opominjevalna tožba in obenem zahteva, da naj se izda pogojno plačilno povelje ter vroči kuratorju »ad actum«, v slučaju upora pa določi ustna sporna razprava — v tem slučaju je takoj uvesti zakonito postopanje z razpisom naroka za sporno razpravo, nadalje postaviti tožencu kuratorja »ad actum« in le-temu vročiti opominjevalno tožbo.

R III. 61/00 dne 22. marca. — Če se prodajno postopanje ustavi po §-ih 282 in 200 št. 3 izvrš. r., tedaj treba, da se obdrži zastavna pravica (§ 256 odst. 2. izvrš. r.), predlagati na novo dovolitev prodaje tekom jednega leta od dne opravljene rubežni naprej in potem nadaljevati izvršilno postopanje v pravem redu.

R III. 62/00 dne 22. marca. — Pravica zakonskega družeta do razveljavljenja ženitnih pogodeb, opirajoča se na § 1264 o. d. z., nastane šele v trenutku, ko sodišče izreče sodbo za ločitev; med ločitveno pravdo pa se predlogu te ne še nastale pravice ne more ugoditi.

R III. 70/00 dne 9. aprila. — R III. 103/00 dne 9. maja. — R III. 317/00 dne 31. decembra. — Če se hoče od obremenjenega zemljiškoknjižnega telesa odpisati vse sestavine brez prenosa bremen na odpisane kose in sicer v ta namen, da bi se tako dosegel izbris prvotnega vložka z bremeni vred (§ 8 o. z. z.) — tedaj to ne zavira uvedbe pozivnega postopanja po zmislu zakona od 6. februarja 1869 št. 18 drž. zak. in tudi ne odpisa vseh sestavin od prvotnega posestva, ako namreč tabularni interesentje ne ugovarjajo zoper bremen prosti odpis. Vložek prvotnega posestva je po izvršenem odpisu izbrisati po zmislu §-a 3 zadnjega odstavka obč. zemlj. zakona.

R III. 117/00 dne 28. maja. — Ko izvršilni organ opravi žepno rubežen in odvzame pri zavezancu dobljeno gotovino ter jo zajedno izroči navzočnemu zahtevajočemu upniku, je izvršilno postopanje končano in tožba po zmislu §-a 37 izvrš. r. ni nič več dopustna. Za vindikacijsko oz. odškodninsko tožbo lastnika gotovine, ki se je odvzela zavezancu, ni eksekucijsko sodišče

(§ 17 izvrš. r.) pristojno, ampak sodišče splošne podsodnosti toženega zahtevajočega upnika.

R III. 138/00 dne 11. junija. — Če tudi določba §-a 42 odst. 2. c. pr. r. ne velja za zahteve, ki jih radi povračila stroškov stavijo stranke, zastopane po finančni prokuraturi, vendar ne izhaja niti iz §-a 42 c. pr. r., niti iz člena XXXII. uvod. zak. k civ. pr. r., da bi za odmero stroškov pri takih zastopstvih bil merodaven odvetniški tarif; stroške v takih slučajih določi sodnik po svojem prostem prevdarku. (Glej pa odločbo najvišjega sodišča v »Gerichtshalle« str. 402 ex 1901.)

R III. 143/00 dne 28. junija. — Zahtevajoči upnik ne more proti svojemu dolžniku, kateremu je zapuščinsko sodišče prisodilo zemljišče, še na zapustnika prepisano, temeljem zvršilnega, izvršljivost njegove terjatve ugotavljajočega naslova staviti izvršilnega predloga, naj bi se v zmislu §-a 350 c. pr. r. vknjižila lastninska pravica zavezančeva pri podedovanem zemljišču in potem njemu dovolila eksekucija s prisilno osnovo zastavne pravice po vknjižbi zastavne pravice v prid njegove izvršljive novčne terjatve. Prvi del takega izvršilnega predloga je, ker ni izvršilnega naslova v zmislu §-a 350 izvrš. r., zavrniti, drugemu delu predloga pa je tako ugoditi, da se dovoli eksekucijo s prisilno osnovo zastavne pravice po vknjižbi zastavne pravice na zemljišču, še na zapustnika prepisanem, v prid izvršljive terjatve zahtevajočega upnika proti zavezancu (dediču) z utesnitvijo §-a 822 o. d. z.

R III. 155/00 dne 28. junija. — Tridnevni rok, ki ga ima stranka po §-u 347 c. pr. r., da lahko zahteva odločbo sodišča, začne teči z dnevom, ki nastopi po določitvi povračila, ne pa šele z dnevom, ko je stranka dobila obvestilo o določitvi.

R III. 159/00 dne 8. julija. — Pravomočno ustanovljenih dražbenih pogojev ni moči več izpremeniti, če se je tudi vsled pristopa kakega poznejšega upnika k uvedenemu dražbenemu postopanju izpremenil položaj glede na bremena, ki jih je po §-u 150 izvrš. r. prevzeti brez vračunanja na največji ponudek (§ 139, odst. II. izvrš. r.).

R III. 191/00 dne 6. avgusta. — Ambulantni oddelki za mapiranje niso samostojni vojaški oddelki s samostojnim garnizijskim krajem, spadajo marveč k vojaško-grafičnemu institutu,

čegar garnizijski kraj je Dunaj. Za vojaške osebe, ki so stabilno prideljene temu institutu oz. njegovim ambulantom od delkom za mapiranje, določa se torej podsodnost v zmislu §-a 68 jur. r. po garnizijskem kraju Dunaju, za vojaške osebe pa, ki so oddelkom za mapiranje le začasno prideljene, po garnizijskem kraju njihovih vojaških čet.

R III. 208/00 dne 4. septembra. — K izvršilnim stroškom, ki jih je pri razdelitvi največjega ponudka vpoštovati v zmislu §-a 216, zadnji odstavek izvrš. r., spadajo tudi stroški mobilarne, za isto terjatev morebiti vršeče se eksekucije.

R III. 209/00 dne 29. avgusta. — Določbe §-ov 39—42 izvrš. r. veljajo tudi za izvršilo s prisilno osnovo zastavne pravice; zatorej naj izvršilno sodišče, če so pogoji za ustavitev dani, dovoli ustavitev eksekucije ter ukrene izbris prisilno osnovane zastavne pravice (arg. ex § 96 izvrš. r.).

b) Pravica do letnih sejmov in pobiranja sejmarine ima javnopravni značaj. Zlasti način pobiranja sejmarine ni predmet kake zasebnopravne posesti in proti posegu v izvrševanje semanjske pravice ni dopustna pravna pot.

C. kr. okrajno sodišče v Celju je v sporni stvari tožeče srenje Št. Jurij ob južni železnici proti politični občini Št. Jurij ob južni železnici, toženi radi motenja v posesti pravice do pobiranja, uprave in porabe sejmarine s prip., izdalo temeljem ustne razprave končni sklep z dne 3 decembra 1901 C III. 86/1-3: Ugovor toženke zoper dopustnost pravnega pota ne velja in spozna se za pravo: Tožeča tržna srenja Št. Jurij ob južni železnici je v zadnji faktični samoposesti pravice pobirati, upravljati in porabljati na svoj račun pristojbine od prignane živine in štantnino ob štirih letnih sejmih in zlasti ob letnem sejmu dne 28. oktobra; politična občina Št. Jurij ob južni žel. je po svojem občinskem odboru in predstojniku samolastno motila tržno srenjo Št. Jurij v posesti te pravice, ko je v seji dne 27. oktobra 1901 sklenila in ta sklep tudi izvršila, da pristojbin od prignane živine in štantnin od letnega sejma dne 28. oktobra 1901 ne smejo več pobirati postavljeni organi tržne srenje Št. Jurij in

da jih tržna srenja tudi ne sme upravljati ter porabljati, ampak da naj tožena politična občina Št. Jurij ob južni železnici po svojih občinskih organih pristojbine pobira in shranjuje vplačane; tako je tržno srenjo samolastno izpodrinila iz faktične posesti pobiranja sejmarine; politična občina Št. Jurij je dolžna vzdržati se vsakega nadaljnega motenja te pravice ter tožeči tržni srenji povrniti tožne in sodne stroške v znesku 76 K 22 h v 14 dneh, vse to pod eksekucijo.

Iz soglasnih navedeb obeh strank se kaže stvarni položaj nastopno:

Temeljem svoje dni podeljenih tržnih privilegijev (zadnji iz leta 1837) ima tržna srenja Št. Jurij pravico, pobirati na letnih sejmih v trgu Št. Juriju ob južni železnici pristojbine za prigon in štatnine ter jih porabljati za srenjske potrebe in namene. Na leto je bilo 7 sejmov, med njimi tudi sejem dne 28. oktobra vsakega leta.

Leta 1865. se je tožeča tržna srenja združila s štirimi sel-skimi občinami (Št. Jurij, Sv. Ahac, Sv. Rozalija in Sv. Primož). Pri tem se je vsaki občini pridržala premična in nepremična imovina ter se je zlasti dogovorilo, da se sme dohodek od privilegiranih letnih sejmov trga Sv. Jurja kakor odslej, tako tudi v bodoče porabljati in upravljati v korist trga (tako je besedilo protokolarnega dogovora). Tožeča srenja je tja do leta 1900 — torej tudi po združenji — od vseh sedmih, v Št. Juriju vršečih se letnih sejmov zase pobirala omenjene pristojbine po svojih postavljenih organih ter jih upravljala in porabljala samo za potrebe in namene tržne občine. — Leta 1900 se je pa med srenjo in politično občino Št. Jurij dogovorilo, da naj se le-tej prepuste prejemki treh, imenoma navedenih letnih sejmov, nasprotno pa naj se prejemki od ostalih štirih letnih sejmov (12. marca, 24. aprila, 4. maja in 28. oktobra) izrecno pridrže tožeči srenji.

Ta dogovor se je izpolnjeval — do letnega sejma, ki je bil dne 28. okt. t. l., in do takrat je tržna občina Št. Jurij pobirala in upravljala pristojbine od teh štirih sejmov.

Dne 27. oktobra 1901 je pa odbor tožene politične občine storil začetkom navedeni sklep (zapisnik o seji dne 27. oktobra

1901) in odredil, da se pristojbine toliko časa pridrže, dokler se odloči vprašanje, čegavi so sejmi. Ta sklep se je tržni občini vročil z dnem 27. oktobra 1901 št. 2544 in na sejmu 28. oktobra tek. leta tudi izvedel. S tem se čuti tožnica moteno v zadnji faktični posesti pravice, v izreku navedene, in zato s tožbo predlaga, naj se to motenje posesti ugotovi ter prisili toženo občino, da opusti vsako nadaljnje takšno motenje in povrne stroške.

Toženka ugovarja le nedopustnost pravne poti, češ, da ima politična občina Št. Jurij dolžnost in pravico, nadzorovati sejme vseh združenih občin i v policijskem i sanitarnem oziru, s tem da je združena pravica, pobirati tržnino.

Priznava se torej, da je dosedaj na omenjenih sejmih pobirala tržnine, jih porabljala in upravljala tožeča tržna občina, priznava se tudi dejstvo motenja t. j. citirani sklep odbora politične občine Št. Jurij ob južni železnici in njega izvršitev povodom sejma dne 28. oktobra 1901.

Vprašanje je torej le, če so sodišča poklicana varovati in zopet ustanoviti dosedanjo šego. Po §-u 457 c. pr. r. je izključeno sleherno razmotrivanje o pravici do posesti, o naslovu, pošteni ali nepošteni posesti, in zato ne gre pretresovati dejstva, na katero se tožena občina sklicuje v dokaz pravosti svojega postopanja, in tudi ne tega, na kaj opira tožeča tržna občina pravico, v katere faktičnem dosedanjem izvrševanju se čuti moteno. Vzlic temu pa je kvaliteto one pravice, za katere posest oziroma faktično izvrševanje se tožiteljica poteguje, pretresavati, kolikor je potrebno in bistveno, da se odloči ugovor toženke radi nedopustnosti pravnega pota.

Pobiranje sejmarine je v §-u 69 obrtnega reda sicer vzeto v misel, izvira zatorej izvrševanje te pravice iz oblasti, dane po obrtnem redu občinam, ter je zato v tem oziru javnopravne narave. Vendar pa na drugi strani ni dvomiti, da treba dohodke iz semanjske pravice prištevati tudi k imovinskim pravicam občine, tukaj torej tožiteljice tržne občine (zakon z dne 5. marca 1862 št. 18 drž. zak. in z dne 5. maja 1882 dež. zak. za Štajersko št. 25 poleg razglasa z dne 14. julija 1882 dež. zak. št. 30). To v pričujočem slučaju izraža citirano, imovinskopravni zadržek zadevajoče besedilo prot. dogovora z dne 31. januarja 1865, ti-

kajoče se združitve v njem navedenih krajevnih občin s tržno občino Št. Jurij.

V tem slučaju je torej pravica do pobiranja sejmarine del imovinskih pravic, pridržanih tožeči tržni občini. Take pravice pa niso odtegnene pravnemu prometu, in sicer že zaradi tega ne, ker so taki dohodki lahko predmet dogovorov in so v tem slučaju, kakor priznано, tudi dejansko bili ter je celo dopustno, dajati jih v zakup ali zastavo. Ker končno ta pravica, ki sicer izvira samo iz pravice do sejmovanja, dopušča trajno, oziroma opetovano izvrševanje in torej zamore biti predmet posesti v smislu § 311, oz. 314 o. d. z., ni nobenega razloga, zakaj se ne bi v tem slučaju uporabljale tudi ostale določbe obč. drž. zakonika, ki vrejujejo posest, ter določbe civ. pr. reda, ki se tičejo postopanja pri motenju posesti. To, da je motenje v le-tem slučaju povzročila politična občina oz. njen odbor, ne more imeti vpliva, ker lahko tudi katerakoli poljubna fizična oseba izvrši enako motenje, in je pač vendar treba oba slučaja enako presojati glede na to, da je nemerodavno — kakor se je gori izvedlo — na kakšno dozdevno upravičenost se motenje upira.

Kaj drugega bi bilo, če bi se branil sejmarino plačati kak sejmar, ki stoji v razmerji zavezanca nasproti upravičencu do pobiranja. V takem slučaju je nasproti zavezancu mogoča vselej le enkratna izvršitev pravice do pobiranja pristojbine in zategadelj ni moči govoriti o posesti pravice njemu nasproti in tako tudi ne o kakem motenju v posesti pravice.

Pač pa je z ozirom na določbo § 13. o. d. z. soditi, da je tudi na privilegirani semanjski pravici t. j. upravičenosti, imeti sejme, mogoča faktična posest, in da se sme zatorej tudi proti motenju v posesti take pravice, če se na pr. nasilno ovira imeti sejem, poklicati sodno pomoč zastran take začasne odredbe. Toliko bolj mora to veljati tudi pri motenju oblasti, ki se opira na tržno pravico in vsakega tretjega izključuje, namreč oblasti za pobiranje sejmarine.

Tožeča tržna občina je imela torej pravico prositi sodnega varstva proti priznanemu motenju po toženi politični občini Št. Jurij ob juž. žel. in je bilo po vsem tem ugoditi tožbenemu zahtevku in zavrniiti ugovor nedopustnosti pravnega pota.

Odredba glede stroškov se opira na določbe §-a 41 c. pr. r.

C. kr. okrožno sodišče v Celju je s sklepom od 18. januarja 1902 R. I. 12/2-1 rekurzu toženke proti končnemu sklepu in ugovoru zastran nedopustnosti pravnega pota ugodilo in tožbo zavrnilo.

Razlogi.

Ko so se združile selske občine Št. Jurij, Sv. Ahac, Sv. Rozalija in Sv. Primož v eno politično občino l. 1865, so po zapisniku od 31. januarja 1865 reprezentanti teh občin med drugim dogovorili, da ostane vsaki imenovanih občin njena dosedanja imovina, ki se za vsako posebej upravlja ter uporablja. Glede trga Št. Jurija se je zlasti določilo, »da se smejo dohodki od privilegiranih letnih sejmov Št. Jurija uporabljati in upravljati kakor do sedaj, tako tudi v bodoče, v prid trgu.«

Leta 1900. sta se zastopstvo trga Št. Jurij na juž. žel. in politična občina enakega imena tako pogodila, da so se le-tej prepustili dohodki ob 3 do 7 letnih sejmih v trgu Št. Juriju, nasprotno pa so dohodki z ostalih sejmov in sicer sejmov od 12. marca, 24. aprila, 4. maja in 28. oktobra ostali trgu Št. Juriju. — Tožiteljica je torej temeljem starega, zadnjič leta 1837. potrjenega tržnega privilegija pobirala sejmarino (pristojbine od prignane živine in štantnino) neovirana in jo porabljala tje do sejma dne 28. oktobra 1901. — Ob tem sejmu pa ni ničesar pobrala, ker je bila politična občina po svojem odboru dne 27. oktobra 1901 sklenila, da sejmarino od sejma dne 28. oktobra 1901 pobere toženka in toliko časa pridrži, dokler se ne reši vprašanje, če pristojna tožiteljici kaka pravica do pobiranja. Ta sklep, ki se je dne 28. oktobra 1901 tudi izvedel, se je tožiteljici sporočil dne 27. oktobra 1901.

Proti temu posegu v svoje tržne pravice išče tožiteljica varstva s tožbo radi motene posesti. Da se ž njo zmaga, mora najprvo biti gotovo, ali je pravica, katere izvrševanje se je zabranilo, zasebna pravica, ker le takšni more dati varstvo civilni sodnik.

Pri rešitvi tega vprašanja samo na sebi ne pride v poštev, da se opira pravica tožiteljice na privilegij. Kajti za tak privilegij je le treba, da se poprej z aktom državne volje podeli pravica za gotovo oblast, a s tem se ne določi narava podeljene

pravice, ki more biti zasebna ali javna pravica. Če se pa premisli bistvo semanjske upravičenosti, ki daje oblast, imeti sejme in pobirati sejmarino, tedaj se pokaže, da je to taka upravičenost, ki vpliva na trgovino in promet na določenem kraju, ki zahteva varnostnih in zdravstvenopolicijskih naredeb, ki obsega v svrhu pokritja stroškov, s tem združenih, tudi oblast, pobirati pristojbine, in ki se slednjič v veliki meri tiče državnega interesa. — Torej je le dosledno, če se je tržna upravičenost svoje dni smatrala za regal vladarja, edinega nositelja državne oblasti.

A tudi sedaj se tržna upravičenost kaže za izvirek pravice, ki je zvezana z državno nadoblastjo. Tako mora vsaka občina, v kateri se vrše sejmi, po krajevnih potrebah določiti semanji red, ki ga politično deželno oblastvo potrdi in ki naj obsega tudi tarif tržnih pristojbin (§ 70. obrtnega reda). Po § 69. obrt. r. se ne sme semanjski promet obložiti z nobenimi drugimi davščinami, nego s takimi, ki tvorijo odškodnino za prepuščeni prostor, za uporabo prodajalnic in priprav ter za druge, s sejmom združene izdatke. § 71 obrt. r. slednjič določa posebne predpise, kako si pridobe občine upravičenost do sejmov, in katere ozire je vpoštevati pri takih dovolitvah. Po odredbi ministrstva za notranje stvari z dne 10. januarja 1853 podeljuje dovolitev za tedenske sejme okrajno glavarstvo, za letne sejme pa politična deželna vlada. Pobira se sejmarina, če treba, potom politične eksekucije.

Iz tega izhaja, da upravičenost do sejma in z njo združena pravica do pobiranja sejmarine ima javnopravni značaj, naj že izvira, kakor v le-tem slučaju, iz privilegija ali pa iz dovolitve kakega političnega oblastva.

Ta značaj pravice do pobiranja, ki jo je izvrševala tožeča tržna srenja, se ni mogel izpremeniti po navedeni pogodbi, ki se je sicer nanašala le na porabo in upravo sejmarin tržne srenje Št. Jurij ob juž. žel., in tudi to, da je moči pravico dati v zakup ali jo obremeniti, ne dokazuje, da bi te pravice ne bilo smatrati za javno pravico.

Določba §-a 13 o. d. z. se za presojo pravne narave dotične pravice ne more privzeti, ker je tej določbi pogoj, da mora privilegij obsegati zasebnopravno oblast, da bi ga bilo potem moči presojati po zasebnopravnih določilih. Te premise pa, kakor se je izkazalo, tukaj ni.

Če pa je oblast, v katere zvrševanju se tožiteljica čuti moteno, javnopravne narave, potem se pravnega varstva zanjo ne da iskati pravnim potom, nego le pri upravnem oblastvu.

Ugovor nedopustnosti pravnega pota je torej utemeljen. Zato je bilo ugoditi rekurzu proti prvosodnemu končnemu sklepu, ki je ugovor zavrnil in tožbi ugodil, ter odločiti, kakor je zgoraj izrečeno. (§§ 477 št. 6 in 478 c. pr. r.).

C. kr. najvišje sodišče je na revizijski rekurz tožiteljice z odločbo od 20. februarja 1902 št. 2301 storilo sklep, da se revizijskemu rekurzu ne ugodi.

Razlogi.

Izpodbijani rekurznosodni sklep je popolnjen po zakonu in revizijsko rekurentinjo se napotuje na njegovo, točno in vsestransko utemeljitev, kateri se le z ozirom na izvajanja revizijskega rekurza pristavlja še nastopno:

Razločevati je med pravico do letnih sejmov in do prejemanja tozadevnih pristojbin od prignane živine in štantnin kakor pravice same in med načinom izvrševanja te pravice.

Po vsebini te tožbe se sodna pomoč zahteva v prvi vrsti za način izvrševanja zadevne pravice; to jasno izhaja iz zahtevka, po katerem je iskati motenja tožiteljčine posesti le v tem, da je tožena občina storila ter tudi izvršila sklep, da pristojbin od prignane živine in od štantov letnega sejma dne 28. oktobra 1901 ne smejo postavljeni organi tožiteljice več pobirati, upravljati in porabljeni, ampak da je dala toženka samolastno te pristojbine pobirati in vplačila hraniti ter da je s tem samolastno izpodrinila tožiteljico iz faktične posesti in od izvrševanja pravice do pobiranja sejmarine. Način pobiranja te sejmarine pa ni predmet kake zasebne pravice ali kake zasebnopravne posesti, temveč ga je urediti po političnem oblastvu, kakor je to prizivno sodišče stvarno in zakonito razložilo.

Ker ni tu zasebnopravne posesti, tudi niso sodišča poklicana kakorkoli odločevati v tej stvari, zlasti ker zahtevke tudi na to meri, da bi se tožencem prepovedalo vsakatero posezanje v dosedanji način pobiranja s strani organov, od tožiteljev po-

stavljenih. S tako odredbo bi se naravnost poseglo v pristojnost politične uprave. V to pa sodišča niso poklicana.

Revizijskemu rekurzu torej ni bilo ugoditi.

c) Eksekucija se sme dovoliti za take zamudne obresti, katere nastanejo vsled neplačila razsodbeno brez obresti prisojenega kapitala po preteku paricijskega roku.

Po razsodbi c. kr. deželnega sodišča v Pragi z dne 29. decembra 1900 je bil toženec dolžan plačati tožitelju znesek 2272 kron in stroške v 14 dneh. Obresti se v tožbi niso bile zahtevale. To razsodbo je na priziv višje deželno sodišče potrdilo z razsodbo z dne 7. marca 1891.

S sklepom z dne 15. aprila 1891 se je na tožiteljev predlog dovolila eksekucija v izterjanje izvršljive terjatve v znesku 2272 kron s 5% zamudnimi obrestmi od 31. januarja 1901 naprej in s stroški vred.

C. kr. višje dež. sodišče za Češko je na zavezančev rekurz proti dovolitvi eksekucije tudi zaradi 5-odstotnih zamudnih obresti od 31. januarja 1901 naprej izpremenilo s sklepom od 19. julija 1901 izpodbijani sklep v toliko, da se je zavrnil predlog zahtevajočega upnika na dovolitev eksekucije za izterjanje 5-odstotnih zamudnih obrestij od 31. januarja 1901 naprej. Zahtevajočemu upniku se je naložilo povračilo prizivnih stroškov.

Razlogi.

Z razsodbo, na katero opira zahtevajoči upnik eksekucijo, se je tožitelju res brez obresti prisodil znesek 2272 kron, in obresti se sploh niso mogle prisoditi, ker obresti ni zahteval tožitelj, sodišče pa ni upravičeno, kaki stranki nekaj prisojati, kar se ni predlagalo; to velja posebno tudi o obrestih (§ 405 c. pr. r.). Zatorej manjka za obresti, ki jih hoče imeti zahtevajoči upnik, eksekucijskega naslova v zmislu §-a 1. izvrš. r. in radi tega je bilo omenjeni eksekucijski predlog zahtevajočega upnika zavrniti.

Vsled revizijskega rekurza zahtevajočega upnika je izdalo c. kr. najvišje sodišče z odločbo z dne 22. avgusta 1901 sklep:

Revizijskemu rekurzu se I. deloma ugotovi, rekurzno-sodni sklep izpremeni in odloči: zahtevajočemu upniku se dovoljuje eksekucija tudi v izterjanje 5-odstotnih obresti od 2272 kron od 7. aprila 1901 naprej. II. V ostalem, to je glede obresti od 31. januarja 1901 do 6. aprila 1901, se revizijski rekurz zavrne. III. Stroški pravnih lekov obeh strani se mejso-bojno pobotajo.

Pri tem se je uvaževalo, da se sicer res v razsodbi niso prisodile obresti izterjavane terjatve; toda ne gre se za obresti, ki bi se bile v tožbi terjale, da bi potem sodnik odločil, ali one pristojajo, marveč gre se za zamudne obresti radi tega, ker se ni držal plačilni, s sodbo določeni rok. Na take obresti se v razsodbi ni moglo ozirati, ker more pravica do takih obresti nastati pravzaprav šele po razsodbi. Vender pa pravica na poplačilo zamudnih obresti ne more biti dvomljiva in iz več razlogov (radi ekonomije pri pravnih stroških) ni želeti, da bi radi onih zamudnih obresti morda nastale posebne pravde. Zato mora razsodba biti tudi eksekucijski naslov za zamudne obresti, ker je v njej podan temelj pravice do zamudnih obresti po številki in času. Zategadelj je bilo eksekucijo radi zamudnih obresti, četudi se niso nahajale v razsodbi, načeloma dovoliti, toda začetni termin za zamudne obresti ni 31. januarij 1901, ampak 7. april 1901, ker je prvosodna razsodba bila izpodbijana, potem pa potrjena, in ker je ta potrditev bila zavezancu dne 23. marca 1901 vročena in se je 14dnevni plačilni rok končal 6. aprila 1901, ker je zatorej nastala šele 7. aprila 1901 zamuda in pristojajo od tega dne zamudne obresti. Bilo je torej revizijskemu rekurzu deloma ugotiti, deloma ga pa je bilo tudi zavrniti.

Listek.

Nervoznost pred sodiščem.

Nekoliko čuden je na prvi pogled naslov temu spisu in menda tudi predal, v katerega smo ga uvrstili; a vendar je oboje utemeljeno! Nič novega ni, da govorimo in pišemo o moderni bolezni, takozvani »nervoznosti«; na drugi strani pa je vsekakor opravičeno, da uvrstimo v strokovni list razpravo o »boleznih« samo pod rubriko »Listek«. Pojasnilo za to pride proti koncu! Toda začnimo in prepričamo se, da je čisto prav, če se v strokovnem listu zabeleži tudi kaj tacega »in perpetuum memoriam«!

Pravosodstvo se dviga in pada z modernim življenjem; mi vsi, ki bodisi nastopamo pred sodiščem kakor stranke ali kakor sodniki, čutimo, da se ni moči odtegniti vplivu, izvirajočemu iz vsakdanjih razmer, v katerih živimo in delujemo. Vsaka pravda — to načelo velja od nekdanj — nosi ob sebi znake nekake bolezni; ni torej čudo, ako to bolezen specijalizujemo tudi s stališča »nervoznosti«!

Nervozen človek je tist, ki ne ostane miren in premišljen, ako ga kaj tlači; njega vse razburi, kar mu ni prijetno ali ugodno, in tako je čisto naravno, da se protivi »nervoznik« zaprekam, ki se mu stavijo, z nekako nevoljo, z nepremišljenimi dejanji ali besedami!

Pravda se pa vrši pred sodiščem in njega vidni reprezentantje so zopet ljudje, človeška bitja, bodisi s slabimi ali močnejšimi živci; naravno je torej, da vesten človek — sodnik — postane nemiren in občutljiv (nočemo reči »nepremišljen«), kedar se njegovemu ukoreninjenemu prepričanju, da je prepirni predmet takšen in ne drugačen, delajo nepričakovane zapreke; očitvidno je neprijetno in neugodno, ako sem, sodnik, prisiljen nekaj poslušati, kar mi ne gre v glavo. Vse naj bi videl belo in vendar je toliko črnega! Evo moderne bolezni — nervozen je sodnik, nervozna je tudi stranka, in pod takimi pojavi duševnega vznemirjenja naj bi se prepirna stvar ugodno rešila?

Resnica pa je vendar le, kar smo ravnokar namignili; nervozen je nehote sodnik in ravnotako tudi stranka. Kdo naj pomaga? Naravno, da sodnik, poklican za rešitev spornih točk, sam le težko sodi, dejali bi, »in sua causa«; stranka pa, oziroma njen zastopnik, odvetnik, pa je še manj poklican zdraviti to akutno bolezen, saj uprav stranka išče zdravila pri sodniku! Čuden razpor — in nič ni prijetnega za sodnika, ako se tudi umakne za zagrinjalo diskrecijonarne policijske oblasti v zmislu §-ov 197 do 200 c. pr. r., kajti vsi navzoči takoj občutijo ono nevoljo in neprijetno tišino, ki pride že samo za javnim ukorom! Konec je in bodi, da oba boleznika izprevidita svojo onemoglost, in pravi smoter pravosodstva se le da doseči, ako sodnik in stranka kreneta na resnično pot treznega in mirnega postopanja!

Saj stranka lahko opusti čestokrat vendar le malenkostno hrepenenje po zaželeni a nedosežni pravici; naj se uvažuje, da zakonito zajamčene pravice sodnika, ki naj sodi po prostem prepričanju, ni moči zatreti s krutimi in neumestnimi predlogi ali celo z domnevo, da je edino le to prav in mogoče, kar posamezna stranka trdi in zahteva. Sodnik pa naj vestno in strogo prevdarja, da mu nič ne bodi mari za zunanje efekte in osobne malenkosti, da mu nič ne škoduje kaka, v naglici nepremišljeno izgovorjena beseda stranke — marveč ozira se naj samo na pravico, katera se gotovo lažje najde, ako sodnik že à priori od sebe odvrača sum strastnega ali strankarskega postopanja, nego ako se mora mučiti z dokazom, da je in hoče vendar le ostati nepristranski. — In zares je pred kratkim mlad doktor celemu, mirno za zeleno mizo sedečemu sodnemu dvoru klical, »da naj ta nervozni sodni dvor njegovo nervoznost upošteva in naj je ne poviša!« Vprašamo se, kam pridemo, ako se to ponavlja? No, v poznejšnjih letih bo ta nervozni doktor gotovo družega mišljenja! Žalibog, nervozni smo stari in mladi; vendar mladini posebno na srce polagamo, naj ne zabrede v to moderno bolezen, ki je vendar le še bolj umevna in deloma celo opravičena pri starejših! — Konečno se držimo vestno pravila, da vsaj v sodne dvorane ne prinašamo nikacih, še tako modernih bolezni!

K. W.

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. aprila 1902.

— (Okrajno sodišče v Bistrici) v okoliši dež. sodišča ljubljanskega se nazivaj vsled ukaza justičnega ministerstva od 16. marca 1902 št. 26648: c. kr. okr. sodišče v Ilirski Bistrici.

— (K ravnopravnosti pri spodnještajerskih sodiščih.) Poslanci vit. Berks in tovariši so v poslanski zbornici dne 8. t. m. predložili pravosodnemu ministru interpelacijo, ki slove:

Po novem civilnem pravdnem redu je zapisnike o razpravah strankam prečitati in potem predložiti v podpis. Tu bi se vendar moralo misliti, da se oblastva tudi ravnajo po določbi jednega najnovejših in najvažnejših sodnih zakonov. Posamezna okrajna sodišča v okolišu okrožnega sodišča celjskega izdelujejo zapisnike o razpravah v nemškem jeziku, četudi ga prizadete stranke niso zmožne. Posamezna okrajna sodišča imajo zopet načelo, da se razprave in izpovedbe prizadetih strank vzprejmejo v onem jeziku v zapisnik, v katerem je tožba sestavljena. To pa se pri teh okrajnih sodiščih godi tedaj, kadar je vložena tožba pismeno, bodisi od kake slovenske stranke ali slovenskega zastopnika strank, nikdar pa tedaj, ako se pri sodišču napravi o njej zapisnik. Vsi pri sodišču protokolirani predlogi, tožbe, pritožbe se vsprejmejo samo v nemškem jeziku in se seveda ne prebero strankam, ker to ni mogoče, ako stranka ni zmožna nemškega jezika. V takih slučajih, v katerih se zakon že pri vsprejemu tožbe ne izpolnjuje, se potem pri sporni razpravi poslužuje nemškega formularja in se le nemški protokolira. Edino pravo bi bilo, tožbe in predloge vzprejeti v zapisnik v onem jeziku, katerega se stranke poslužujejo, in v tem jeziku rešiti, pri sporni obravnavi se poslužiti formularja v onem jeziku, v katerem je tožba sestavljena, izdelati zapisnik v tem jeziku, potem pa vzprejeti predloge in izpovedbe strank v onem jeziku, katerega se poslužujejo.

Še slabše je pri kazenskih stvareh. Čeprav obsega kazenski pravdni red izrecna določila za jezik pri izdelovanju zapisnikov, se jih vendar ne izpolnjuje, četudi vsak sodni uradnik pri svojem nameščenju izpolnitev zakonitih dolžnosti pod prisego obljubi. Pri mnogih okr. sodiščih, tako posebno v Slov. Gradcu in na Laškem so vsi zapisniki o zaslišanju nemški pisani, če stranka nemški razume ali ne. Če morajo po zakonu že tekom začetnega postopanja biti izdelani zapisniki slovenskih strank v jeziku stranke, velja to še v večji meri in samoobsebi umevno o zapisnikih tekom razprave pri razsodnih in vskljicnih razpravah; ker na temelju teh protokolov se izreče končna sodba, in na protokolirano postopanje pri razpravi se opira pritožba ničnosti.

Stranka ima pravico zahtevati, da se ji prečitajo posamezna mesta iz protokola, kar pa ni mogoče, ako je sestavljen v jeziku, katerega stranka ne razume. Obtoženec mora vendar sodbo razumeti! Tu se pa izdelujejo

zapisniki in sodbe v kazenskih stvareh pri več okrajnih sodiščih v okolišu okrožnega sodišča in celo prav pogosto tudi pri celjskem okrožnem sodišču v nemškem jeziku. Zgodi se, da se v slučajih, pri katerih posreduje kak slovenski odvetnik, napravi slovenska sodba; ako pa pridejo stranke brez zastopnikov in zagovornikov, se vzprejme zapisnik o razpravi in izdela sodba v nemškem jeziku; celo volitev zapisnikarjev, n. pr. v oddelku za prestopke, se ravna često po tem, ali posreduje slovenski odvetnik, ker se v takšnem slučaju vzame slovenščine zmožnega zapisnikarja, da nima slovenski odvetnik vzroka za pritožbo. Na korist strank v jezikovnem oziru se niti najmanj ne ozira.

Še več. Pri večini sodišč manjkajo potrebni formularji v drugem deželnem jeziku ali pa leže zaprašeni v kakšnem kotu sodne pisarne, zakaj drugače bi bilo nemogoče, da bi preiskovalni sodniki pri c. kr. okrožnem sodišču v Celju in pri mnogih okrajnih sodiščih, kakor v Šmarju, Rogatcu, Konjicah, Slov. Gradcu celo navadna vabila k zaslišanju in obravnavam na slovenske stranke v nemškem jeziku izdelovali, in da je celo v takšnih slučajih, v katerih sta protokol in sodba slovenska, to dvoje izpolnjeno na nemško tiskanih formularjih, kakor n. pr. pri okrajnem sodišču v Šmarji. Pri posameznih sodiščih se je za često ponavljajoče se slučaje, n. pr. za kazenske stvari v slučajih razžaljenja časti, prestopkov zakona proti kugi ali za civilno (pravdne stvari, n. pr. za tožbe radi očetovstva, formularje litografiralo, pa samo v nemškem jeziku, čeprav v sto slučajih k večjemu enkrat pride stranka, ki v tem jeziku predloži svojo stvar.

Nameščeni so sodni nadzorniki, ki so večji del leta na potovanju; po poučenju teh bi bilo justičnemu ministrstvu prav lahko uvesti jednotno postopanje. To bi bila dolžnost justičnega ministristva, ker vsakemu pametnemu človeku, tudi političnemu nasprotniku mora biti prav, da se dela po gotovih pravilih, ne pa da more vsak storiti, kar hoče. Bila bi dolžnost nadzornikov in onih organov, ki imajo sodne vizitacije, pogledati, ali so vsi formularji v obeh deželnih jezikih pri rokah, dalje, ali se v jezikovnem oziru povsod po istih načelih postopa; to je vendar namen nadziranja in vizitacij. Jednotnost in enakomernost pravosodja se v mešanih deželah nanašaj tudi na rabo obeh deželnih jezikov pri občevanju s strankami, ne pa samo na materialno stran pravosodja, ne glede na to, da je vsaka justica slaba, ako se izvršuje v jeziku, ki je večini prebivalstva neumljiv. Dolžnost imenovanih funkcionarjev bi tudi bila, natančno in vestno poročati o jezikovnem uradovanju konceptnih in manipulacijskih uradnikov, da se predstoječa oblastva na zanesljiv način pouče o tem, kateri uradniki so res zmožni uradovati v slovenskem jeziku in tudi res uradujejo, torej svojo dolžnost store. Potem bi ne prišlo več do zlorab, da si morajo avskultanti, ki gotovo niso v stanu slovenski uradovati, za svoje prošnje vsa mogoča privatna spričevala preskrbeti, da to znanje dokažejo, čeprav v resnici niso zmožni jezika. Oni, ki tudi v jezikovnem oziru stori svojo dolžnost, pa naj bode že tega ali onega prepričanja, te ali one narodnosti, naj se potem v službi poviša.

Ali tudi pri imenovanju podrejenega pisarniškega in služabniškega osebja se mora zahtevati znanje drugega deželnega jezika v besedi in pisavi, da slovenščine nezmožni pisarniški uradniki konceptnim uradnikom dela ne otežujejo in vsled neznanja jezika strankam ne prizadevajo škode in krivice. Večina pisarniških uradnikov in slug, da celo pisarjev, slovenskega jezika vsaj v pisavi ni zmožna. Pri okrožnem sodišču v Celju se najde jako mnogo pisarjev, članov ondotne mestne »Musikkapelle«, ki pa imajo jako malo zmožnosti za svojo službo. Navada je že, da člani mestne »Musikkapelle«, če hočejo izhajati, iščejo službe kot pisarji ali sluge pri okrožnem sodišču celjskem in jo tudi dobe.

Če obstoja že v tem krivica napram drugim prosilcem slovenske narodnosti, ki se potegujejo za takšna mesta in popolnoma neopravičeno podpiranje delovanja zasebnega godbenega društva, bi se ta krivica še ne občutila tako zelo, ako bi vsi ti ljudje ne bili popolnoma ali vsaj malone popolnoma nezmožni slovenskega jezika.

S takimi ljudmi se seveda ne more delati slovenskih zapisnikov. Vzrok, da ni zmožnih zapisnikarjev, je torej vsekakor provzročen po lastni krivdi; ker se ima takšne zapisnikarje, kakršne kdo hoče in vzprejme. Kako krivično se v tem oziru postopa, dokazuje dejstvo, da se med vsemi pisarji in slugami okrajnega in okrožnega sodišča nahaja komaj jedna oseba, ki se ne bi prištevala k nemški stranki. S tem ponemčevanjem se torej prične že spodaj, kaže se pa v justični službi povsod.

Tako n. pr. tudi ni niti eden sodni zdravnik Slovenec. Pred kakimi petimi leti se je javil pri tedanjem predsedniku okrožnega sodišča izvrsten slovenski, v Celju bivajoč zdravnik s prošnjo, da se ga namesti za sodnega zdravnika. Predsednik mu je naročil, naj vloži prošnjo pismeno. Takoj za njim se je javil še le v Celje došli mlad nemški zdravnik, ki pa je takoj na ustmeno prošnjo bil imenovan sodnim zdravnikom in zaprisežen. Slovenski zdravnik je dobil svojo pismeno prošnjo črez nekaj časa nazaj z opombo, da ga ne potrebujejo. Ko je potem pred kakimi tremi leti zopet nastalo pomanjkanje sodnih zdravnikov, je vložil isti slovenski zdravnik zopet pismeno prošnjo, ki leži še sedaj pri predsedništvu. Medtem pa je bil zopet neki mlajši, seveda nemški zdravnik imenovan. Kakor je med osmimi svetniki le en sam Slovenec, tako tudi ne sme noben Slovenec biti sodni zdravnik.

Vse te razmere pripomorejo mnogo k temu, da prebivalstvo izgublja zaupanje v pravosodstvo, ako ga celo popolnoma ne izgubi. Oni, ki imajo žalostno srčnost, zatajevati svojo narodnost, pridejo tem lažje naprej. Ta sistem množi razpor med obema narodoma in je vzrok užaljenosti slovenskega naroda, ki je brez vzroka zapostavljen in mora bolestno gledati, da domačini v domovini ne morejo najti službe, čeprav izpolnijo vse pogoje, temveč se morajo umakniti sem poklicanim tujcem, ki ne razumejo ljudskega jezika.

Podpisani stavijo torej na g. pravosodnega ministra nasl. vprašanje:

1. Ali so mu vse te razmere znane in je li pripravljen ukreniti potrebne poizvedbe?

2. Je li pripravljen karane napake odstraniti in skrbeti za to, da se bode v jezikovnem oziru pri sodiščih v okolišju okrožnega sodišča celjskega enakopravno in po načelih postopalo, da je izpovedbe in predloge strank vzprejeti v onem jeziku, katerega se poslužujejo; v ta namen treba posebno sodne nadzornike, sodne predstojnike in predsednike poučiti, da obračajo uradovanju v jezikovnem oziru svojo največjo pažnjo?

3. Je li pripravljen, naložiti sodiščem v neovrženo dolžnost, da imajo vse potrebne tiskovine v obeh deželnih jezikih vedno pripravljene in da se jih poslužujejo?

4. Ali je končno pripravljen energično delovati v to, da se pri nameščenjih, vzprejemih in imenovanjih pisarniških pomočnikov, pisarjev, slug strogo na ta način postopa, da se ozira edino le na zmožnosti prosilčeve in se zahteva vsakokrat znanje slovenskega jezika v pisavi in besedi, da ne nastajajo vedno nove zapreke v jezikovnem oziru, in da se tudi pri imenovanju strokovnjakov ozira le na porabnost in zmožnost prosilcev, a sicer na nič drugega?

— (Právnícká Jednota v Pragi) je imela dne 27. febr. svojo letno glavno skupščino, kateri je predsedoval dvorni svetnik prof. dr. Anton vit. Randa. Prejelo je društvo v l. 1901 vsega skupaj K 10.033, izdalo pa K 9.981. Končno čisto imetje je znašalo 16.752 K 16 h. Tedenskih shodov s predavanji je bilo lani 12. Društvenega časopisa »Právnik«, letnik XXXX., se je tiskalo 1100 izvodov. Društvena knjižica je obsegala 1594 del in spisov. Za starost v l. 1902 je bil iznova izvoljen g. dr. A. vit. Randa, za I. podstarosto višjesodni svetnik g. R. Vyšín, za II. podstarosto odvetnik g. dr. J. Javůrek, za tajnika pa sodni pristav g. dr. V. Pospíšil. Skupščina se je soglasno izrekla za to, da se naj l. 1904 ob štiridesetletnici Právnícké Jednote vrši v Pragi vsepravniški shod češki, ki bo v štirih odsekih razpravljal vprašanja: civilnega prava, civilnosodnega reda, kazenskega prava v materijalnem in formalnem pogledu, javnega prava in narodnogospodarske politike.

— (Pravni drobiž.) XXII. Rokóvi po zmyslu §-a 933 o. d. z. za ugotovitev kakšnega jamstvenega zahtevka prično tedaj, ko ni bilo mogoče primanjkljaja zapaziti takoj po izročitvi stvari, še le z onim dnevom, odkar se je primanjkljaj pokazal, a ne z dnevom prepodaje. (Razsodba najviš. sodišča z dne 27. februarija 1901 št. 1321.) K. W.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Právnik« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah št. 16; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

